

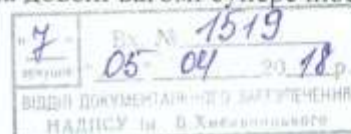
ВІДГУК

офіційного опонента кандидата педагогічних наук, доцента
Калаур Світлани Миколаївни про дисертаційне дослідження і автореферат
ВОЛОШИНА Володимира Дмитровича
на тему: «ФОРМУВАННЯ УМІНЬ ЗАСТОСУВАННЯ СПЕЦІАЛЬНИХ
ЗАСОБІВ І ЗБРОЇ МАЙБУТНІМИ ОФІЦЕРАМИ-ПРИКОРДОННИКАМИ
У ПРОЦЕСІ ФАХОВОЇ ПІДГОТОВКИ»,
представлену на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук
за спеціальністю 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти

Актуальність теми дисертаційного дослідження.

Дисертаційну роботу, яку представив до захисту Володимир Дмитрович Волошин вважаємо результатом задоволення нагальної потреби в кардинальних змінах фахової підготовки майбутніх офіцерів-прикордонників. погоджуємося з тим, що підвищення рівня індивідуальної фахової підготовки особового складу ДПСУ перебуває у прямій залежності від сформованості умінь застосування спеціальних засобів і зброї під час ведення бойових дій. Яскравим прикладом актуальності дослідження служить статистична інформація представлена автором, яка дає підстави стверджувати, що лише 42 % опитаних респондентів вказали на відсутність труднощів у застосуванні спеціальних засобів індивідуального захисту та активної оборони до порушників законодавства про державний кордон України з метою припинення правопорушення. Очевидно, що більша половина (58%) такі труднощі відчуває, а отже у цьому напрямку необхідно проводити доволі ґрунтовні як теоретичні, так і практичні розвідки та обов'язково формувати у майбутніх офіцерів-прикордонників практичні уміння застосування спеціальних засобів і зброї.

Констатуємо, що у науковому плані теоретичні та, основне, практичні питання формування у майбутніх офіцерів-прикордонників умінь застосування спеціальних засобів і зброї ще й нині не знайшли належного розв'язання. З'ясовано, що не дивлячись на значну кількість публікацій, саме ця проблематика не була предметом окремих наукових розвідок. Підсилює актуальність дисертаційної роботи В. Волошина доволі вагомі суперечності, які

необхідно системно та цілеспрямовано розв'язувати під час професійної підготовки курсантів. Отже, своєчасність та актуальність рецензованого дисертаційного дослідження В.Д. Волошина не викликає жодних сумнівів та є беззаперечною.

Наукова новизна результатів дисертаційної роботи.

Під час вивчення теоретико-методологічних та практичних аспектів формування у майбутніх офіцерів-прикордонників умінь застосування спеціальних засобів і зброї здобувача отримав значущі наукові результати. Так автором *вперше* визначено та обґрунтовано 4 педагогічні умови, які суттєво впливають на ефективність професійної підготовки курсантів: 1) забезпечення єдності вогневої, психологічної та правової підготовки на засадах інтегративного підходу; 2) оптимізація методів навчальної діяльності майбутніх офіцерів-прикордонників з використанням інноваційних засобів; 3) формування позитивної мотивації до навчальної діяльності в майбутніх офіцерів-прикордонників у процесі фахової підготовки; 4) застосування комплексу інформаційно-технологічного забезпечення вогневої підготовки майбутніх офіцерів-прикордонників. У ході роботи над дослідженням, науковець виважено підійшов до структурного складу, удосконаливши зміст критеріїв (когнітивного, психологічного, фізичного, рефлексивного) та визначив спектр показників, які дозволяють діагностувати сформованість цих умінь у майбутніх офіцерів-прикордонників у процесі фахової підготовки. Як позитивне авторське надбання розцінюємо поглиблення знань про наукову дефініцію «уміння застосувати спеціальні засоби і зброю», а також розширення діапазону форм і методів, які є найбільш доцільними під час формування цих умінь у курсантів.

Ступінь обґрунтованості наукових положень і висновків, сформульованих у дисертаційному дослідженні.

У процесі вивчення дисертації та автореферату, було встановлено, що ґрунтовність наукових положень та висновків, які декларує здобувач, підтверджена глибоким аналізом теоретичних і практичних основ проблеми, та забезпечується комплексом теоретичних, емпіричних та статистичних методів.

Усе це допомогло авторові провести на належному науковому рівні педагогічний експеримент, а також здійснити виважену перевірку значущості отриманих результатів. З'ясовано, що використання обраного наукового інструментарію дало можливість В. Волошину повністю розв'язати ті завдання, які були поставлені у дисертаційному дослідженні.

Відзначимо як позитив і те, що рецензована робота опирається на доволі багату джерельну базу – 216 найменувань, що дозволило авторові належним чином висвітлити об'єкт та предмет дослідження. Встановлено, що висновки, повною мірою відповідають усім поставленим завданням та адекватно корелюються із науковою новизною, гіпотезою та практичним значенням.

Відповідність структури та змісту дисертації чинним вимогам.

У нашому баченні структура рецензованого дисертаційного дослідження є яскравим підтвердженням високого наукового рівня автора та характеризує його як науковця-практика. Зокрема понятійний апарат (об'єкт, предмет, мета, гіпотеза), вірно визначено, що дозволило чітко окреслити основні завдання.

У *вступі* аргументовано актуальність, окреслено сучасний стан та проблеми, виділено невирішені аспекти, охарактеризовано необхідність розв'язання виявлених суперечностей, представлено зв'язок роботи з науковими планами та темами, обґрунтовано наукову новизну і практичне значення, представлено результати апробації результатів дослідження.

У *першому* розділі головна увага зосереджена на висвітленні та методологічному аналізі теоретичних основ формування умінь застосування спеціальних засобів і зброї майбутніми офіцерами-прикордонниками. Позитивними є міркування автора щодо характеристики психолого-педагогічних аспектів формування умінь застосування спеціальних засобів і зброї. Підтримуємо погляд науковця про те, що умінням застосування спеціальних засобів і зброї розуміється такий рівень володіння дією, що вирізняється максимальною участю свідомості в контролі дії (дія не виконується автоматизовано), високою швидкістю, стабільністю завершення, міцністю запам'ятовування на м'язовому рівні. Доволі ґрунтовно у цьому

розділі розглянуто зміст вогневої підготовки майбутніх офіцерів-прикордонників як складова їх професійної підготовки.

Доволі цікаво та чітко автором у *другому* розділі розкрито методику проведення експериментального дослідження. Зокрема, ставлячи перед собою завдання визначити критерії, розробити показники й охарактеризувати рівні сформованості вмінь застосування спеціальних засобів і зброї майбутніми офіцерами-прикордонниками, автор повністю з ним впорався, про що засвідчує параграф 2.2. Свідченням вираженості автора є представлення у результатів щодо стану сформованості умінь застосування спеціальних засобів і зброї майбутніми офіцерами-прикордонниками. Задля кращого сприймання інформації отримані дані представлені за допомогою таблиць та рисунків.

У *третьому* розділі «Дослідно-експериментальна робота щодо формування умінь застосування спеціальних засобів і зброї майбутніми офіцерами-прикордонниками у процесі фахової підготовки» автором представлено власну позицію щодо потенціалу педагогічних умов. У цьому контексті схвалюємо той факт, що у параграфі 3.1 здобувач доволі ґрунтовно охарактеризував чотири педагогічні умови, які мають вагомий вплив на формування умінь застосування спеціальних засобів і зброї майбутніми офіцерами-прикордонниками, дозволяють суттєво удосконалити вогневу підготовку офіцерів прикордонного відомства та дають можливість активно впроваджувати в освітній процес сучасні педагогічні інноваційні здобутки. Доведено, що виокремлений спектр умов (забезпечення єдності вогневої, психологічної та правової підготовки на засадах інтегративного підходу; оптимізація методів навчальної діяльності майбутніх офіцерів-прикордонників з використанням інноваційних засобів; формування позитивної мотивації до навчальної діяльності в майбутніх офіцерів-прикордонників у процесі фахової підготовки; застосування комплексу інформаційно-технологічного забезпечення вогневої підготовки майбутніх офіцерів-прикордонників) забезпечує ефективність освітнього процесу.

Позитивним вважаємо те, що у роботі автор використав методи математичної статистики на основі критерію Колмогорова-Смірнова. Цей факт засвідчує високий рівень компетентності здобувача як науковця.

Відзначаємо, що *загальні висновки* є логічними, чіткими та конкретними. *Список використаних джерел*, а також посилання на них у тексті дисертаційної роботи зроблено із дотриманням усіх вимог. Значний об'єм матеріалу, який носить практичне спрямування представлено у *додатках*, що допомагає більш ґрунтовніше зрозуміти хід міркувань здобувача та характеризує його як компетентного науковця-практика. Зміст автореферату відображає основні положення дисертаційного дослідження. Констатуємо належну мовностилістичну культуру як автореферату, так і дисертаційного дослідження.

Практична значущість отриманих результатів.

Вивчення дисертаційної роботи дозволяє констатувати, що вона володіє практичною значущістю. Зокрема, відзначимо як доволі ґрунтовний авторський доробок розроблений тренінг для майбутніх офіцерів-прикордонників щодо подолання страху у застосуванні спеціальних засобів і зброї, а також представлений комплекс проблемних ситуацій, імітаційних ігор, кейсів та методу випадків у викладанні навчальної дисципліни «Основи вогневої підготовки».

Повнота викладу основних результатів дисертаційного дослідження.

Професіоналізм здобувача щодо дослідження теоретичних та практичних питань формування умінь застосування спеціальних засобів і зброї майбутніми офіцерами-прикордонниками доводять опубліковані наукові публікації. Так, у науковому доробку Волошина Володимира Дмитровича є 14 праць, серед яких 6 наукових статей у фахових виданнях України у галузі педагогіки, а також 1 стаття в зарубіжному періодичному виданні. Представлені авторські публікації підтверджують повноту викладу результатів дисертаційного дослідження у відкритому друці.

Дискусійні положення та зауваження щодо змісту дисертації.

Відаючи належне отриманим позитивним здобуткам, вважаємо за доцільне звернути увагу автора на деякі *дискусійні моменти і зауваження*:

1. Поділяємо позицію здобувача щодо доцільності характеристики сутності умінь на навичок та представлення поглядів науковців на ці дефініції, а також висвітлення змісту їх формування. Однак, вважаємо, що можна було б, використовуючи систематизацію, типізувати інформацію, представивши її у більш узагальненому вигляді в таблиці чи порівняти у вигляді схеми.

2. У нашому баченні задля більшої значимості та валідності дослідження варто було б збагатити інформацію першого розділу, висвітливши більш ґрунтовно зарубіжний досвід формування умінь застосування спеціальних засобів і зброї.

3. Визнаємо доволі креативним підхід науковця до процедури відбору експертів, яка базувалася використанні методу взаємних рекомендацій та оцінки узгодженості кандидатів у експерти (с. 61). Автор констатує, що була використана формула Кенделла, у якій фігурує як один із показників кількість запитань до претендента. У цьому контексті здобувачеві доцільно було б представити перелік запитань, на які відповідали експерти у датку, або подати посилання на наукову публікацію, де їх можна знайти.

4. Авторіві варто було б узагальнити саму назву показників рефлексивного критерію сформованості вмінь застосування спеціальних засобів і зброї майбутніми офіцерами-прикордонниками та зважити на той факт, що їх лише три, тоді коли у інших критеріїв (когнітивного, психологічного, фізичного) визначено по чотири показники.

5. Узагальнюючи другий розділ, у висновках (с. 83) зазначено, що дослідно-експериментальна робота передбачала вирішення певного спектру завдань. Серед цих завдань автор називає й таке: розробити структурно-функціональну модель і обґрунтувати педагогічні умови формування умінь застосування спеціальних засобів і зброї майбутніми офіцерами-прикордонниками у процесі фахової підготовки. Однак більше у роботі про структурно-функціональну модель не згадано.

Висновки щодо відповідності дисертаційного дослідження чинним вимогам та можливість присудження наукового ступеню.

Зауваження та побажання, які висловлені носять, в основному, дискусійний характер, а тому не мають суттєвого впливу на позитивну оцінку представленої до захисту дисертаційної роботи.

Встановлено, що дисертаційне дослідження Володимира Дмитровича Волошина на тему: «Формування умінь застосування спеціальних засобів і зброї майбутніми офіцерами-прикордонниками у процесі фахової підготовки» характеризується науковою новизною, теоретичною і методичною значущістю та має вагомим практичне спрямування, а тому оцінюємо його позитивний вплив на процес удосконалення фахової підготовки майбутніх офіцерів-прикордонників. Констатуємо, що автор зумів представити нові, раніше не захищені положення, що позитивно впливають на формування умінь застосування спеціальних засобів і зброї офіцерського складу Державної прикордонної служби України.

Отже, дисертаційне дослідження визнаємо змістовною та завершеною науковою працею, яка повністю відповідає вимогам пп. 9, 11, 12 та 13 положення «Порядку присудження наукових ступенів», що затверджене Постановою Кабінету Міністрів України від 24 липня 2013 р. № 567 (зі змінами від 06.09.2016 р.), а її автор – Володимир Дмитрович Волошин заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти.

Офіційний опонент

кандидат педагогічних наук, доцент
докторант кафедри педагогіки та менеджменту освіти
Тернопільського національного
педагогічного університету імені Володимира Гнатюка

Калаур С.М.